

ปัญหาและความต้องการของคนพิการในสถานการณ์ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) : การวิจัยเชิงสำรวจ

ทวี เชื้อสุวรรณทวี รัตติส จันทร์สมดี* และเพ็ญนภา แสนกล้ำ
สถาบันราชสุดา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
*Corresponding author: ratirot.cha@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อคนในสังคมเป็นวงกว้าง รวมถึงกลุ่มคนพิการ การศึกษาจึงต้องการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ การศึกษา และการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคนพิการ ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ (survey) จากแบบสอบถามออนไลน์ และไปรษณีย์ ในช่วงเวลาระบาดและหลังการระบาด กลุ่มตัวอย่าง คือ คนพิการทุกประเภท จำนวน 744 คน ทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่า คนพิการมีปัญหาและความต้องการในภาพรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก อันได้แก่ ด้านสุขภาพ คนพิการต้องการปรับปรุงกฎหมาย นโยบายเพิ่มสวัสดิการการรักษาพยาบาล และต้องการการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 ส่วนด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ มีประเด็นที่เป็นปัญหาและความต้องการ ได้แก่ 1) รายได้ลดลง รายจ่ายเพิ่มขึ้น 2) ต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน 3) ต้องการการส่งเสริมอาชีพอิสระ 4) หนี้สินเพิ่มขึ้น และ 5) ต้องการการสนับสนุนจ้างงาน ในด้านการศึกษา มีปัญหาในเรื่องการขาดอุปกรณ์ในการเรียนระบบออนไลน์ ไม่มีเงินและต้องการเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ และต้องการการพัฒนาการเรียน ส่วนสุดท้าย คือ ด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน พบว่า คนพิการมีปัญหาและความต้องการสูงสุด 5 ลำดับ ได้แก่ 1) ต้องการให้มีการให้ความรู้แก่สังคมในการช่วยเหลือคนพิการ ในภาวะวิกฤต 2) ต้องการให้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นจากคนพิการและติดตาม ประเมินการช่วยเหลือ 3) ต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ 4) ต้องการให้ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็น และ 5) ต้องการให้มีระบบสายด่วนเพื่อรับเรื่องปัญหาและการช่วยเหลือ ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางให้กับรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือกลุ่มคนพิการให้มีคุณภาพชีวิตในสังคมที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : 1. ไวรัสโคโรนา 2019 2. ความพิการ 3. ภาวะวิกฤต 4. ปัญหา 5. ประเทศไทย

Problems and needs of persons with disabilities during the COVID-19 pandemic: A survey research

Tavee Cheausuwantavee, Ratirot Chansomdee* and Pennapa Seangra
*Ratchasuda Institute, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University,
Nakhon Pathom 73170, Thailand*

*Corresponding author: ratirot.cha@mahidol.ac.th

Abstract

The widespread COVID-19 pandemic has impacted all sector of society, particularly persons with disabilities (PWDs). This study aims to explore the problems and needs of PWDs in the areas of health, economics, education, and livelihood, and examines how these needs relate to participants' background characteristics before and during the pandemic. Quantitative research was conducted through online and postal surveys. A total of 744 participants, including PWDs and their caregivers from across Thailand, participated in this study. The results reveal a high level of problems and needs in various dimensions. In health services, the focus was on improving laws and policies, enhancing access to vaccinations, and upgrading primary health care. Economic challenges included reduced income, increased expenses, difficulties in obtaining financial support, rising debt, and the need for appropriate job opportunities. In education, problems comprised inadequate online learning resources and software for students with disabilities, insufficient funding, and the need for enhanced educational support. In terms of livelihood, the most pressing needs identified were: 1) increasing societal awareness to support PWDs during crises, 2) establishing mechanisms to incorporate PWDs' feedback into decision-making, 3) creating financial support and funding, 4) advocating for price controls on essential medical supplies, and 5) developing a dedicated hotline for PWDs' concerns. Additionally, the study found that problems and needs varied significantly based on status, disability type, age, education level, occupation, and residence. These findings can help guide governmental agencies and relevant organizations in formulating policies to improve the quality of life for individuals with disabilities.

Keywords: 1. COVID-19 2. Disability 3. Crisis 4. Problem 5. Thailand

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นการแพร่ระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก คนพิการเป็นกลุ่มคนที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากการระบาดใหญ่ของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มากกว่าคนที่ไม่มีความพิการ ทั้งในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านการอยู่ร่วมในสังคม ในการใช้ชีวิตประจำวัน มีรายงานที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสุขภาพของคนพิการ พบว่า คนพิการได้รับผลกระทบทางด้านสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง คือ ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิตจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เพิ่มขึ้น ผลกระทบต่อทรัพยากรด้านสุขภาพที่มีจำกัดให้สำหรับผู้ป่วยเรื้อรังตัวนั้น ผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ และทางอ้อม คือ การขาดเงินทางจิตใจ การเจ็บป่วยทางจิตเวช มีข้อมูลรายงานการประเมินสุขภาพคนไทย ในปี 2564 พบว่า คนพิการทางกายมีความเสี่ยงร้อยละ 3.8 มีความเครียดสูง ร้อยละ 3.0 และมีความเสี่ยงฆ่าตัวตาย ร้อยละ 1.9 (Jenkins, McAuliffe, Hirani, Richardson, Thomson, McGuinness, Morris, Kousoulis, & Gadermann, 2021; Institute for Population and Social Research, 2022)

คนพิการมีความท้าทายในสถานการณ์ภาวะวิกฤตในด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจ้างงานในสถานประกอบการหลายแห่งต้องลดจำนวนพนักงานลงหรือบางแห่งได้ปิดกิจการลง ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการควบคุมโรคระบาดจากภาครัฐ ทำให้อัตราส่วนการจ้างงานคนพิการลดลงไป คนพิการบางส่วนตกงานในช่วงการระบาดและถูกเลิกจ้าง ข้อมูลจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมที่ดูแลเรื่องการจ้างงานตามมาตรา 35 จากผู้ให้ข้อมูลกว่า 3,000 คน พบว่า ผลกระทบต่อการจ้างงานมีตำแหน่งงานที่จะหายไปร้อยละ 15-20 (Thailand Development Research Institute [TDRI], 2020a) จากผลการสำรวจผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่มีกลุ่มเปราะบางภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย พบว่า ครัวเรือนกลุ่มเปราะบางที่เป็นคนพิการมีรายได้ที่ลดลงร้อยละ 44.9 ขณะที่ครัวเรือนที่ไม่มีคนพิการมีรายได้ลดลงร้อยละ 36.0 นอกจากนี้ยังพบว่าครัวเรือนที่มีผู้เปราะบางที่มีคนพิการมีภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น มีปัญหาการเดินทางเข้ารับบริการทางการแพทย์ที่ยากขึ้น (Loetnithat & Jitsuchon, 2020)

นอกเหนือจากคนพิการกลุ่มทั่วไปแล้วกลุ่มเด็กพิการและครอบครัวที่มีเด็กพิการ ก็ได้รับผลกระทบหลักในด้านการศึกษา เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากการที่โรงเรียนปิดกะทันหัน และปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนเป็นแบบออนไลน์ ทำให้ผู้ดูแลมีภาระที่เพิ่มขึ้น เด็กพิการขาดการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ นอกจากนี้ผู้ดูแลเด็กพิการยังมีความท้าทายในด้านเศรษฐกิจ การเงิน สังคม และจิตใจที่ต้องเผชิญเพิ่มขึ้นในช่วงการระบาดของโควิด-19 (Rani, Gupta, & Anand, 2022) มีรายงานพบว่า ผู้ปกครองของเด็กพิการได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เนื่องจากขาดการเข้าถึงสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ คนในครอบครัวตกงานและไม่มีรายได้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Mbazzi, Nalugya, Kawesa, Nimusiima, King, van Hove, & Seeley, 2022) เด็กพิการมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อหรือเจ็บป่วยในสถานการณ์โรคระบาดมากกว่าเด็กทั่วไป การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพมีความยากลำบากในการเดินทางไปพบแพทย์ และรับยาจากสถานพยาบาล ในช่วงที่มีมาตรการควบคุมโรคระบาดส่งผลให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงานที่บ้านและดูแลเด็กไปพร้อมกัน ผู้ปกครองจึงมีภาระการทำงานที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ผู้ปกครองมีแนวโน้มที่จะมีสภาวะเครียด เสี่ยงต่อการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมทางลบต่อเด็กในบ้าน (Crescentini, Feruglio, Matiz, Paschetto, Vidal, Cogo, & Fabbro, 2020)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อคนพิการ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ การศึกษา และการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อนำข้อมูลไปพิจารณากำหนดแนวทางการช่วยเหลือหรือกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมคนพิการแบบบูรณาการในขณะและหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามสภาพปัญหาและความต้องการอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ การศึกษา และการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน

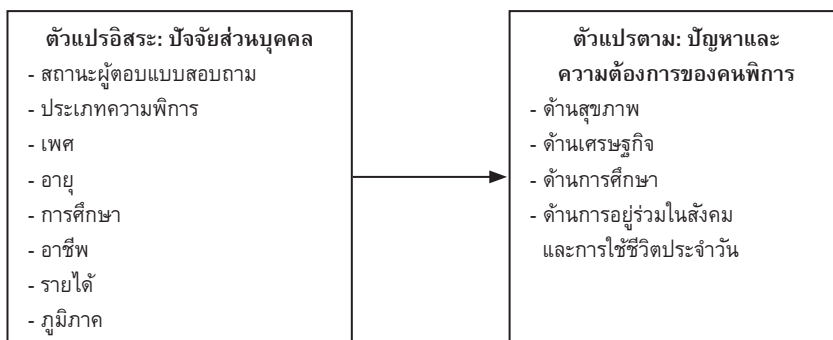
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการของคนพิการ ในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น ทำให้ผู้คนในสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ รวมทั้งคนพิการได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตมากมาย ดังผลการสำรวจของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้มีการสำรวจสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ ระหว่างวันที่ 27-29 มีนาคม 2563 มีผู้ตอบแบบสำรวจที่เป็นทั้งคนพิการ ผู้ดูแล และคนทั่วไป กลับมาจำนวนรวม 311 ฉบับ และเมื่อคัดเลือกแบบสำรวจที่สมบูรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลในครั้งนี้ จำนวน 300 ฉบับ ผลปรากฏดังนี้ 1) ผลกระทบทางตรงจากการระบาดของไวรัสโคโรนา หมายถึง ผลกระทบที่ต้องปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากไวรัสโคโรนา 2019 ในประเด็นนี้ มีจำนวนร้อยละ 32.8 ของผู้ตอบแบบสอบถามได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีรายละเอียดเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ 3 อันดับแรก ดังนี้ 1.1) การขาดและต้องการอุปกรณ์เวชภัณฑ์ป้องกันไวรัสและการดำเนินชีวิต 1.2) การขาดองค์ความรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญและถูกต้องในการปฏิบัติตน 1.3) ความกังวลในโอกาสการติดต่อของโรคระหว่างคนพิการและผู้ดูแลช่วยเหลือ 2) ผลกระทบทางอ้อมจากการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หมายถึง ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเป็นอยู่การทำมาหากิน มีจำนวนร้อยละ 67.2 ของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าคนพิการมีผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีรายละเอียดเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามจำนวนผู้ได้รับ

ผลกระทบ 3 อันดับแรก ดังนี้ 2.1) ความยากลำบากในการเดินทาง 2.2) การขาดโอกาสในสังคม และถูกเอารัดเอาเปรียบในสถานการณ์วิกฤต 2.3) การขาดรายได้ เศรษฐกิจของคนพิการ ครอบครัวและผู้ดูแล (Cheausuwantavee & Chansomdee, 2020)

นอกเหนือจากการทบทวนวรรณกรรมดังปรากฏในบทนำข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมโดยเฉพาะ “งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus” ในปี 2020-2021 ที่เกี่ยวกับการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีงานวิจัยบ่งชี้ว่า มีงานประเภทการศึกษาวิจัย (article publications) จำนวนประมาณ 9,000 เรื่อง โดยสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการศึกษาตีพิมพ์มากที่สุด รองลงมา คือ ประเทศจีน ตามลำดับ งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาด้านสุขภาพและการแพทย์เกี่ยวกับลักษณะอาการ และพยาธิสภาพทางคลินิก การวินิจฉัย และวิธีการบำบัดรักษา รวมทั้งระดับวิทยาการเตรียมการในการเฝ้าระวังและการควบคุมโรคอย่างไรก็ตาม ยังพบว่าวัคซีนและยารักษาจะต้องศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่องและต้องเป็นการวิจัยเชิงบูรณาการและความร่วมมือระหว่างนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น (interdisciplinary) จะเป็นโอกาสที่ยั่งยืนยิ่งโรคระบาดดังกล่าวมากขึ้น ในจำนวนนี้มีงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการบ้างแต่ไม่มากนัก เท่าที่สืบค้นพบว่า การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น ทำให้เป็นปัญหา ข้อท้าทาย มีผลกระทบ ข้อจำกัด การขาดโอกาสต่อการดำเนินชีวิต คุณภาพชีวิตของคนพิการในทุกมิติ โดยเฉพาะการเข้าถึงการบริการในด้านสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การมีอาชีพและรายได้ การศึกษา (Cheausuwantavee & Chansomdee, 2020) จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว จึงพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของคนพิการในสภาวะวิกฤตที่ต้องศึกษา โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ คณาธิการ โดยผู้วิจัยได้อ้างอิงประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 7 ประเภทตามที่นิยามไว้ และจำแนกคณาธิการที่มีความซ้ำซ้อนมากกว่า 1 ประเภทขึ้นไป ออกเป็น 1 ประเภท รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 8 ประเภท จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคณาธิการในประเทศไทยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า มีคณาธิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคณาธิการทั่วประเทศไทย จำนวน 2,058,082 คน ณ วันที่ 30 กันยายน 2563

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คณาธิการตามฐานข้อมูลการจดทะเบียนคณาธิการตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนด และผู้ดูแลคณาธิการ ในกรณีที่คณาธิการไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเองสามารถให้ผู้ดูแลหลักเป็นผู้ตอบแบบสอบถามแทนได้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ซึ่งประมาณการว่ามีประชากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2,058,082 คน คำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ผู้วิจัยคาดว่าจะเก็บได้เป็นอย่างดี ในการเก็บข้อมูลจริง พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งเป็นเอกสารทางไปรษณีย์และผ่านระบบออนไลน์ โดยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในการกรอกข้อมูลและสามารถนำเข้าสู่การวิเคราะห์ทางสถิติได้จำนวนทั้งสิ้น 744 ฉบับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนามาจากประเด็นศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Cheausuwantavee & Chansomdee, 2020; Loetnithat & Jitsuchon, 2020; Chaiwat, Mai-Ngam, Dumchuen, Amesbutr, Thana, & Chaisrilak, 2020) จำนวนทั้งหมด 59 ข้อ ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ ส่วนที่ 3 ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ ส่วนที่ 4 ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา ส่วนที่ 5 ปัญหาและความต้องการด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน และส่วนที่ 6 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบเป็นถ้อยความ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้ทดสอบกับกลุ่ม

คณาธิการ จำนวน 36 คน พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alphas coefficient) เท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเป็นขั้นตอน โดยดำเนินการภายหลังจากที่งานวิจัยได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่รับรอง COA 2021/121.2910 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์และทางออนไลน์ ในระหว่างเดือนธันวาคม 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565 รวมระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ใน 5 กลุ่มตามภาค โดยสุ่มรายชื่อหน่วยงานเพื่อจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สภาคณาธิการทุกประเภทประจำจังหวัด สมาคมคณาธิการแต่ละจังหวัด สมาคมคณาธิการแต่ละประเภท กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ รวมทั้งหมด 250 แห่ง รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยส่งลิงก์ Google form สำหรับให้คณาธิการที่สะดวกตอบแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์

3.2 ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ทั้งหมด จำนวน 1,310 ชุด สามารถเก็บคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ได้ จำนวน 384 ชุด ส่วนแบบสอบถามออนไลน์จาก Google form สามารถเก็บรวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ได้ จำนวน 360 ชุด รวมเก็บแบบสอบถามได้จำนวนทั้งหมด 744 ชุด จากนั้นรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำแบบสอบถามที่ได้จากการรวบรวมและผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในแต่ละด้านด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้อยู่ที่ระดับ 0.05

แบบสอบถามเป็นการถามความคิดเห็นโดยให้ตัวเลือก และเป็นมาตราวัด (rating scale) 4 ระดับ ได้แก่ 1 = ไม่มีความคิดเห็น, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง และ 4 = มาก จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.26-4.00 ระดับมากที่สุด หมายถึง มีความเห็นว่ามีปัญหาและความต้องการในด้านนั้น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.25 ระดับมาก หมายถึง มีความเห็นว่ามีปัญหาและความต้องการในด้านนั้น มาก

ค่าเฉลี่ย 1.76-2.50 ระดับน้อย หมายถึง มีความเห็นว่ามีปัญหาและความต้องการในด้านนั้น น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.75 ระดับน้อยที่สุด หมายถึง มีความเห็นว่ามีปัญหาและความต้องการในด้านนั้น น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 744 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนพิการ จำนวน 327 คน (ร้อยละ 44.0) เป็นผู้ดูแลหรือผู้ปกครอง จำนวน 417 คน (ร้อยละ 56.0) ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย จำนวน 279 คน (ร้อยละ 37.5) เป็นเพศหญิง จำนวน 409 คน (ร้อยละ 55.0)

ตารางที่ 1 ปัญหาและความต้องการในทุกด้าน ช่วงอดีตและปัจจุบัน (n = 744)

ปัญหาและความต้องการ	ช่วงอดีต (ม.ค. 63-พ.ย. 64)			ช่วงปัจจุบัน (ธ.ค. 64-มี.ค. 65)			t	p
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ		
1. ด้านสุขภาพ	3.09	0.55	มาก	3.08	0.52	มาก	0.656	0.512
2. ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ	3.10	0.67	มาก	3.24	0.65	มาก	-9.143	<0.001*
3. ด้านการศึกษา	2.97	0.84	มาก	3.05	0.83	มาก	-5.519	<0.001*
4. ด้านการอยู่ร่วมในสังคม และการใช้ชีวิตประจำวัน	3.06	0.60	มาก	3.14	0.57	มาก	-6.157	<0.001*
ภาพรวม	3.05	0.67	มาก	3.12	0.64	มาก	-5.584	<0.001*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1 ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านสุขภาพ ในภาพรวมปัญหาและความต้องการของคนพิการ/ผู้ดูแลในด้านสุขภาพ ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ยังอยู่ระดับมากพอ ๆ กัน แม้จะไม่มี ความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ

เพศชาย จำนวน 320 คน (ร้อยละ 43.0) และเพศทางเลือก จำนวน 15 (ร้อยละ 2.0) ส่วนใหญ่มีอายุ 15-45 ปี จำนวน 455 คน (ร้อยละ 61.2) มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ขึ้นไป จำนวน 290 คน (ร้อยละ 39.0) มีรายได้ต่อเดือน 15,000 บาทขึ้นไป จำนวน 239 คน (ร้อยละ 32.1) ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง จำนวน 219 คน (ร้อยละ 29.4) รองลงมาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 192 คน (ร้อยละ 25.8) ภาคเหนือ จำนวน 146 คน (ร้อยละ 19.6) ภาคใต้ จำนวน 131 คน (ร้อยละ 17.6) และกรุงเทพมหานคร จำนวน 56 คน (ร้อยละ 7.5) ตามลำดับ

2. ปัญหาและความต้องการของคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

คนพิการและผู้ดูแลประสบปัญหาและความต้องการเกือบทุกมิติในสถานการณ์การระบาด ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนคุณภาพรวมของปัญหาและความต้องการทั้งหมด อยู่ในระดับมาก ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยในภาพรวมในอดีต และปัจจุบัน เป็น 3.05 และ 3.12 ตามลำดับ ซึ่งในปัจจุบัน ทิศทางมีมากขึ้นกว่าในอดีตหรือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม้ว่าปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพระหว่างในอดีตและปัจจุบัน จะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

และในบางประเด็น เช่น การขาดอุปกรณ์ เวชภัณฑ์ป้องกันไวรัสโคโรนา การขาดความรู้ แต่หลายมิติปัญหาและความต้องการด้านอื่นสูงขึ้น เช่น ต้องการการรับยาที่ร้านขายยาใกล้บ้านในชุมชน ต้องการการสอนการฟื้นฟูสมรรถภาพที่บ้าน และความต้องการระดับมากที่สุด

2 อันดับแรก คือ ต้องการปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย เพิ่มสวัสดิการการรักษาพยาบาลในภาวะวิกฤตการระบาด และต้องการการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 ตามลำดับ ส่วนปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพช่วงอดีตและปัจจุบันในอันดับอื่น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ ช่วงอดีตและปัจจุบัน (n = 744)

ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ	ช่วงอดีต (ม.ค. 63-พ.ย. 64)				ช่วงปัจจุบัน (ธ.ค. 64-มี.ค. 65)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ความกังวลในโอกาสการติดต่อของโรคระหว่างคนพิการ ผู้ดูแลช่วยเหลือ และครอบครัว	3.37	0.82	มากที่สุด	1	3.24	0.80	มาก	4*
2. ต้องการการรับยาที่ร้านขายยาใกล้บ้านในชุมชน	3.19	0.90	มาก	3	3.25	0.86	มาก	3*
3. ต้องการรักษาพยาบาลจากสถานที่พักผ่านระบบออนไลน์ โทรศัพท์ หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ	3.02	0.96	มาก	5	3.13	0.94	มาก	5*
4. ต้องการการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19	3.21	0.98	มาก	2	3.29	0.94	มากที่สุด	2*
5. ต้องการปรับปรุงกฎหมาย นโยบายเพิ่มสวัสดิการการรักษาพยาบาลในภาวะวิกฤตการระบาด	3.18	1.06	มาก	4	3.32	1.03	มากที่สุด	1*
รวม	3.19	0.94	มาก		3.24	0.97	มาก*	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด มีความแตกต่างหรือมากขึ้น รุนแรงมากขึ้นระหว่างอดีตและปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ โดยประเด็นที่เป็นปัญหาความต้องการ

มากที่สุด 2 อันดับแรก ณ ปัจจุบัน คือ 1) รายได้ลดลง รายจ่ายเพิ่มขึ้น และ 2) ต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน ทั้งนี้ รายละเอียด 5 อันดับของปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำช่วงอดีตและปัจจุบัน ดังแสดงเพิ่มเติมในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ ช่วงอดีตและปัจจุบัน (n = 744)

ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ	ช่วงอดีต (ม.ค. 63-พ.ย. 64)				ช่วงปัจจุบัน (ธ.ค. 64-มี.ค. 65)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. รายได้ลดลง รายจ่ายเพิ่มขึ้น	3.30	0.83	มากที่สุด	2	3.50	0.79	มากที่สุด	1*
2. หนี้สินเพิ่มขึ้น	3.09	0.89	มาก	5	3.32	0.88	มากที่สุด	4*
3. ต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน	3.31	0.87	มากที่สุด	1	3.46	0.84	มากที่สุด	2*
4. ต้องการการสนับสนุนจ้างงาน	3.12	1.03	มาก	4	3.26	1.02	มากที่สุด	5*
5. ต้องการการส่งเสริมอาชีพอิสระ	3.20	1.00	มาก	3	3.38	0.98	มากที่สุด	3*
รวม	3.20	0.92	มาก		3.38	0.90	มาก*	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านการศึกษา ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ใน ระดับมากทั้งในอดีตและปัจจุบัน เกือบทุกประเด็นนั้น มีความรุนแรงหรือมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับ สถานการณ์การระบาดในอดีต โดยปัญหาความต้องการ ระดับต้น ๆ ได้แก่ 1) การขาดอุปกรณ์ในการเรียนระบบออนไลน์

ไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตที่รองรับการเรียนออนไลน์ และ 2) ไม่มีเงินและต้องการเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ โปรแกรม ซอฟต์แวร์ อินเทอร์เน็ต ที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ ส่วนปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาระดับต้น ๆ ปัจจุบันในอันดับอื่น ๆ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา ช่วงอดีตและปัจจุบัน (n = 744)

ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา	ช่วงอดีต (ม.ค. 63-พ.ย. 64)				ช่วงปัจจุบัน (ธ.ค. 64-มี.ค. 65)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ขาดอุปกรณ์ในการเรียนระบบออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก หรือแท็บเล็ต	3.07	1.04	มาก	3	3.16	1.03	มาก	4*
2. ไม่มีเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ โปรแกรม ซอฟต์แวร์ อินเทอร์เน็ต ที่ใช้ในการเรียน การสอนออนไลน์	3.09	1.04	มาก	2	3.17	1.02	มาก	2*
3. ต้องการเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ โปรแกรม ซอฟต์แวร์ อินเทอร์เน็ต ที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์	3.10	1.06	มาก	1	3.24	1.04	มาก	1*
4. ต้องการความรู้และผู้ช่วยเหลือ ในการเรียนออนไลน์	3.07	1.04	มาก	3	3.16	1.03	มาก	4*
5. ต้องการการพัฒนาการเรียนการสอน จากสถานที่พักผ่านระบบออนไลน์ หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ	3.04	1.06	มาก	5	3.16	1.04	มาก	3*
รวม	3.07	1.05	มาก		3.17	1.03	มาก*	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ปัญหาและความต้องการของคนพิการในด้านการ อยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน ในสถานการณ์ การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด และเกือบทุกประเด็นนั้นมีความรุนแรงหรือ มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับสถานการณ์ การระบาดในอดีตกับปัจจุบัน โดยมีปัญหาและความต้องการ ใน 2 อันดับแรก ได้แก่ 1) ต้องการให้มีการให้ความรู้แก่สังคม ในการช่วยเหลือคนพิการในภาวะวิกฤต และ 2) ต้องการ ให้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นจากคนพิการและติดตาม ประเมินการช่วยเหลือ และมีรายละเอียดของอันดับอื่น ๆ ดังแสดงเพิ่มเติมในตารางที่ 5

ผลการเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของคนพิการ ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ ด้านการศึกษา ด้านการ อยู่ร่วมในสังคมและการใช้ และในภาพรวม (ทั้ง 4 ประเด็น) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 6

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยส่วนบุคคลไม่เป็นปัจจัยส่งผล สัมพันธ์กันกับปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ อีกนัยหนึ่ง ในทุก ๆ กลุ่มตัวแปรเหล่านี้ มีปัญหาความต้องการด้าน สุขภาพที่เหมือน ๆ กัน ไม่แตกต่างกันในช่วงการระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามพบปัจจัย ส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อปัญหาความต้องการด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ตัวแปรต้นเกี่ยวกับ “สถานะ” “ประเภทความพิการ” และ “อายุ” ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าใน “กลุ่มผู้ปกครอง” ที่ต้องดูแลคนที่ “พิการไม่ประจักษ์” (invisible disabilities)

3. การเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของ คนพิการ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019

เช่น ออทิสติก พิการทางการเรียนรู้และสติปัญญา หรือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากขึ้น ต้องเผชิญกับปัญหาด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ/บุตรในความดูแลของตน ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปากท้อง การใช้ชีวิตประจำวัน และ ปัญหาในภาพรวมทุกด้าน มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน

ตัวแปรต้นปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับ “ระดับการศึกษา” “อาชีพ” และ “ภูมิภาค/ภูมิลำเนา” พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาที่สูงกว่า มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง รวมทั้งคนที่อยู่ในชนบท มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ การดิ้นรนปากท้องน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ตารางที่ 5 ปัญหาและความต้องการของคนพิการด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน (n = 744)

ปัญหาและความต้องการด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน	ช่วงอดีต (ม.ค. 63-พ.ย. 64)				ช่วงปัจจุบัน (ธ.ค. 64-มี.ค. 65)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ต้องการให้ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็น	3.40	0.91	มากที่สุด	3	3.47	0.88	มากที่สุด	4*
2. ต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ	3.35	0.89	มากที่สุด	4	3.49	0.83	มากที่สุด	3*
3. ต้องการให้มีระบบสายด่วนเพื่อรับเรื่องปัญหาและการช่วยเหลือ	3.31	0.89	มากที่สุด	5	3.44	0.84	มากที่สุด	5*
4. ต้องการให้มีการให้ความรู้แก่สังคมในการช่วยเหลือคนพิการในภาวะวิกฤต	3.47	0.79	มากที่สุด	1	3.58	0.72	มากที่สุด	1*
5. ต้องการให้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นจากคนพิการและติดตาม ประเมินการช่วยเหลือ	3.41	0.84	มากที่สุด	2	3.52	0.78	มากที่สุด	2*
รวม	3.39	0.86	มาก		3.50	0.81	มาก*	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ความแตกต่างระหว่างตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาและความต้องการของคนพิการ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n = 744)

ตัวแปร	ปัญหาและความต้องการของคนพิการ				
	ด้านสุขภาพ	ด้านเศรษฐกิจอาชีพและการมีงานทำ	ด้านการศึกษา	ด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน	ภาพรวม (ทั้ง 4 ประเด็น)
สถานะผู้ตอบแบบสอบถาม	t = -1.009 p = 0.313	t = -0.627 p = 0.531	t = -4.272 p < 0.001*	t = -0.261 p = 0.794	t = -1.817 p = 0.070
ประเภทความพิการ	F = 1.081 p = 0.373	F = 3.216 p = 0.002*	F = 4.065 p < 0.001*	F = 2.085 p = 0.043*	F = 2.155 p = 0.036*
เพศ	t = -2.421 p = 0.156	t = -0.068 p = 0.946	t = -0.830 p = 0.407	t = -0.488 p = 0.626	t = -0.933 p = 0.351
อายุ	F = 1.446 p = 0.228	F = 1.127 p = 0.337	F = 6.617 p < 0.000*	F = 1.319 p = 0.267	F = 1.945 p = 0.121
การศึกษา	F = 0.584 p = 0.674	F = 3.368 p = 0.010*	F = 1.629 p = 0.165	F = 2.027 p = 0.089	F = 0.678 p = 0.607

ตารางที่ 6 ความแตกต่างระหว่างตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาและความต้องการของคนพิการ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n = 744) (ต่อ)

ตัวแปร	ปัญหาและความต้องการของคนพิการ				
	ด้านสุขภาพ	ด้านเศรษฐกิจ อาชีพและการมีงานทำ	ด้านการศึกษา	ด้านการอยู่ร่วมในสังคมและ การใช้ชีวิตประจำวัน	ภาพรวม (ทั้ง 4 ประเด็น)
อาชีพ	F = 0.242 p = 0.962	F = 2.846 p = 0.010*	F = 1.747 p = 0.108	F = 0.680 p = 0.666	F = 0.125 p = 0.993
รายได้	F = 1.547 p = 0.187	F = 6.775 p < 0.001*	F = 1.654 p = 0.159	F = 1.010 p = 0.402	F = 1.504 p = 0.199
ภูมิภาค	F = 1.406 p = 0.230	F = 3.301 p = 0.011*	F = 1.217 p = 0.302	F = 1.692 p = 0.150	F = 1.900 p = 0.109

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคนพิการ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ

จากผลการศึกษา พบว่า คนพิการมีปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพในภาพรวมอยู่ระดับมากทั้งช่วงอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความต้องการปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย เพิ่มสวัสดิการการรักษาพยาบาล ในภาวะวิกฤตการระบาด และในช่วงการระบาดหนักช่วงต้นนั้น ต้องการการฉีดวัคซีนป้องกัน ต้องการรับยาที่ร้านขายยาใกล้บ้านในชุมชน ต้องการการรักษาพยาบาลผ่านระบบออนไลน์ ต้องการการสอน การฟื้นฟูสมรรถภาพที่บ้าน ต้องการคำปรึกษา กำลังใจ การดูแลจิตใจ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คนพิการอาจประสบปัญหาภาวะสุขภาพที่ซับซ้อนจากการติดเชื้อและเจ็บป่วยได้มากกว่า คนที่ไม่มีความพิการ คนพิการเข้าถึงบริการสุขภาพได้น้อยลง เนื่องจากการเดินทางไปรับบริการจากสถานพยาบาลมีความยากลำบาก (Lee & Kim, 2020; Jesus, Bhattacharjya, Papadimitriou, Bogdanova, Bentley, Arango-Lasprilla, Kamalakannan, & The Refugee Empowerment Task Force, International Networking Group of the American Congress of Rehabilitation Medicine, 2021) เนื่องจากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสุขภาพทำให้ผู้พิการมีความทุกข์ยากในด้านสุขภาพ ผู้พิการจึงมีความต้องการรับบริการ

จากสถานพยาบาลอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Annaswamy, Verduzco-Gutierrez, and Frieden (2020) ที่พบว่าการเข้าถึง การแพทย์เกี่ยวข้องกับหลายมิติทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคด้านความพิการเอง และปัจจัยการจัดเตรียมของ ผู้ให้บริการทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การเตรียมแผนความพร้อม ในกรณีฉุกเฉิน การจัดเตรียมวัคซีนที่ไม่เหมาะสม (Jesus et al., 2021) ขาดการให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนด้านวัคซีน เช่น ผลกระทบของวัคซีนที่มีต่อความพิการซึ่งถือเป็น ข้อกังวลหลัก ๆ ของคนพิการอย่างมาก การได้รับข้อมูล ความรู้ไม่ครบถ้วน ทำให้กลัวและเกิดความเครียด คนพิการ บางกลุ่ม เช่น ผู้ที่ใช้เครื่องช่วยฟังก็มีความกังวล กลัวเครื่องเสียง ไปพบแพทย์ลำบาก กลัวการสูญเสียการได้ยินมากขึ้น (Naylor, Burke, & Holman, 2020) ภาวะและความเครียด ในครอบครัวและผู้ดูแล (Jesus et al., 2021) ผู้ดูแล มีความเสี่ยงของการเกิดภาวะซึมเศร้าสูง วิตกกังวล และ อាកการเครียด (Dhiman, Sahu, Reed, Ganesh, Goyal, & Jain, 2020) และความเครียดความกังวลเหล่านี้มิได้ส่งผล ต่อคนพิการและผู้ดูแลเท่านั้น ยังส่งผลต่อผู้ให้บริการ ด้านสุขภาพ นักจิตวิทยาด้วย (Embregts, Tournier, & Frielink, 2021)

2. ปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ

จากผลการศึกษา พบว่า คนพิการมีปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำในภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งช่วงอดีตและปัจจุบัน เนื่องจากมีรายได้

ลดลง รายจ่าย และหนี้สินเพิ่มขึ้น มีความต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน การส่งเสริมอาชีพอิสระ และการสนับสนุนจ้างงาน ในสถานการณ์นี้สามารถอธิบายได้ว่าคนพิการได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจอาชีพ และการทำงาน ในช่วงเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากสถานประกอบการหลายแห่งได้ลดจำนวนพนักงานลง บางแห่งอาจปิดกิจการถาวร ทำให้อัตราส่วนของการจ้างงานคนพิการลดลงตามไปด้วย สอดคล้องกับผลสำรวจของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI, 2020a) ซึ่งคนพิการบางคนได้รับการจ้างงานภายใต้การสนับสนุน จึงถูกสั่งพักงานอย่างไม่มีกำหนด รายได้ที่ลดลง ทำให้มีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินในอนาคต ครอบครัวคนพิการบางส่วนอาจต้องเผชิญกับความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจที่หนักหน่วง และประสบปัญหาทางการเงินมากกว่าคนที่ไม่มีคนพิการ นอกจากนี้คนพิการยังต้องการความช่วยเหลือทางการเงินและช่องทางสร้างรายได้อื่นจากทางภาครัฐ (Banks, Davey, Shakespeare, & Kuper, 2021; Emerson, Fortune, Llewellyn, & Stancliffe, 2021)

3. ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่า คนพิการมีปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในช่วงอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะการขาดอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ ไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตที่รองรับการเรียนออนไลน์ ไม่มีเงินและต้องการเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์โปรแกรม ซอฟต์แวร์ อินเทอร์เน็ต ที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ รวมทั้งต้องการการพัฒนาการเรียนการสอนจากสถานที่พักผ่านระบบออนไลน์ หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พิการยังต้องการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และมีความเสถียรที่มีราคาถูก เพื่อใช้ในการเรียนหรือการทำงานออนไลน์ รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา เนื่องจากมาตรการการปิดเมืองและการเว้นระยะห่างทางสังคมทำให้โรงเรียนต้องสั่งปิดเรียนกะทันหัน พร้อมกับการปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนแบบออนไลน์ เด็กพิการทุกคนต้องอยู่ที่บ้าน เพราะเป็นกลุ่มเปราะบางและกลุ่มเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI, 2020b) ที่พบว่า ครอบครัวที่มีเด็กพิการจะขาดแคลนอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเข้าถึง ทำให้แต่ละ

ครอบครัวจำเป็นต้องแบกรับค่าใช้จ่ายส่วนที่เพิ่มมา สอดคล้องกับการวิจัยหลายเรื่องทั้งในกลุ่มบุคคลทั่วไปและคนพิการ โดยเฉพาะส่วนประเด็นของผู้สอนและผู้ดูแลนั้นค่อนข้างมองว่าเป็นผลเสียมากกว่าผลดี โดยเฉพาะคนที่ขาดอุปกรณ์ เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต เป็นภาระทั้งผู้ดูแลและผู้สอน ทำให้ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพต่ำลง การเรียนออนไลน์เป็นรูปแบบที่ดีกว่า ในรายละเอียด พบว่าความผูกพันระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและสถาบัน รวมถึงการปฏิบัติหรือการศึกษาเรียนรู้จากสภาพจริง สมาริ ความต่อเนื่อง และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเล็กในระดับอนุบาล และระดับประถมศึกษา (Thongsri, Chootong, Tripak, Piyawanitsatian, & Seangae, 2021)

4. ปัญหาและความต้องการด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน

จากผลการศึกษา พบว่า คนพิการมีปัญหาและความต้องการด้านการอยู่ร่วมในสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งช่วงอดีตและปัจจุบัน ที่สำคัญได้แก่ 1) ต้องการให้มีการให้ความรู้แก่สังคมในการช่วยเหลือคนพิการในภาวะวิกฤต 2) ต้องการให้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นจากคนพิการและติดตาม ประเมินการช่วยเหลือ 3) ต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ 4) ต้องการให้ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็น และ 5) ต้องการให้มีระบบสายด่วนเพื่อรับเรื่องปัญหาและการช่วยเหลือ ประกอบกับการขาดข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับยา หรือข้อมูลการดูแลรักษาตัวเมื่อติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงควรมีคู่มือที่มีคำบรรยาย ภาษามือ และมีล่ามภาษามือช่วยสื่อสารผ่านโทรศัพท์และสื่อออนไลน์ รวมทั้งการแปลงสื่อให้สามารถอ่านง่าย เพื่อให้คนพิการทางสติปัญญาเข้าถึงได้ มีเอกสารที่อยู่ในรูปแบบอักษรเบรลล์สำหรับคนตาบอด ในส่วนผลการศึกษาประเด็นการถูกคุกคาม กตขี้ การเอาใจเอาเปรียบ และโอกาสต่าง ๆ ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบให้การดูแลช่วยเหลือ การตกหล่น ตลอดจนไม่สามารถลงทะเบียนเพื่อขอรับการช่วยเหลือ การช่วยเหลือล่าช้าไม่ทันการณ์ไม่ได้รับข้อมูลที่เป็น การสื่อสารไม่ทั่วถึง เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาอยู่ในระดับที่รองลงมา และส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างอดีตและปัจจุบัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย รัฐบาลได้มีมาตรการเยียวยาประชาชนหลายรูปแบบ แต่เป็นการช่วยเหลือระยะสั้น และตอบสนองคนชั้นกลางมากกว่ากลุ่มเปราะบางโดยเฉพาะ

ได้แก่ มาตรการช่วยเหลือครัวเรือนประชาชนและการจ้างงาน มีการลดหย่อนการส่งเงินประกันสังคม 3% มีโครงการจ่ายเงินเยียวยาช่วยเหลือผู้บริโภครวม เช่น โครงการคนละครึ่งเพื่อลดค่าครองชีพ โครงการเราไม่ทิ้งกัน สนับสนุนเงิน 5,000 บาท โครงการช้อปดีมีคืน ผ่านระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ (Thairath Online, 2021) ในประเด็นนี้ ธนิชานต์ ศรีจันทร์ และภักดี โพธิ์สิงห์ (Srichan & Phosing, 2021) พบว่า มาตรการเยียวยาจากรัฐบาลที่ช่วยเหลือประชาชนโดยใช้เทคโนโลยีผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็มีข้อจำกัดและส่งผลกระทบต่อด้านลบคือ คนที่ไม่มีโทรศัพท์หรือมีโทรศัพท์แต่ไม่มีอินเทอร์เน็ตก็ไม่สามารถเข้าถึงมาตรการเหล่านี้ได้ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง คนพิการ คนยากจน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ อีกทั้งเงื่อนไขของการได้รับสิทธิมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก มาตรการช่วยเหลือแค่ในระยะสั้นไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจริง ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงมาตรการดังกล่าวได้ ประเด็นการเข้าถึง (accessibility) ทั้งข้อมูลข่าวสาร การรับบริการ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ในช่วงการระบาด แหล่งข้อมูลสำคัญของคนพิการจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะความรู้ด้านสุขภาพ และเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แม้แต่โฮมเพจขององค์การอนามัยโลก (WHO) ก็มีความผิดพลาด มีตาราง และรูปภาพเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คนพิการทางการมองเห็นก็ไม่สามารถเข้าถึงได้ (Fernández-Díaz, Iglesias-Sánchez, & Jambrino-Maldonado, 2020) ดังนั้นจึงเป็นความซับซ้อนของปัญหาและจำเป็นที่จะต้องให้รัฐคนภายนอก นักวิชาการ นักวิชาชีพ ตลอดจนชุมชนชนเข้ามาบรรเทาช่วยเหลือ การให้ความรู้แก่สังคมในการช่วยเหลือคนพิการในภาวะวิกฤต การจัดรับฟังความคิดเห็นจากคนพิการและติดตามประเมินการช่วยเหลือ การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือในมิติต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น (Tagliacozzo, Albrecht, & Ganapati, 2021)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านสุขภาพ รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขให้คนพิการ เช่น แจกอุปกรณ์ป้องกันให้คนพิการและผู้ดูแลได้รับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างทั่วถึงและ

รวดเร็วเป็นกลุ่มแรก ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติตัวในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด สื่อสร้างง่ายให้ครอบคลุมกับผู้พิการทุกกลุ่ม มีกองทุนประกันสุขภาพให้คนพิการรักษาตัวโดยไม่มีค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ มีการให้บริการแพทย์ทางไกล และมีแอปพลิเคชันสำหรับติดต่อบุคลากรทางการแพทย์ในการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพผ่านทางออนไลน์ การจัดส่งยาตามบ้าน เป็นต้น

2. ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการมีงานทำ รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายส่งเสริมอาชีพจ้างงานแก่คนพิการให้มีตำแหน่งงานที่มากขึ้น สนับสนุนค่าใช้จ่ายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และค่าอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้พิการที่ต้องทำงานออนไลน์ที่บ้าน สนับสนุนการจ้างงานคนพิการทำที่บ้าน มีกองทุนช่วยเหลือเยียวยาคนพิการ มีกองทุนกู้ยืมเงินสำหรับประกอบอาชีพ และมีมาตรการพักชำระหนี้ให้คนพิการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. ด้านการศึกษา รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายช่วยเหลือผู้ปกครองและผู้ดูแลบุตรที่มีความพิการ โดยการสนับสนุนค่าใช้จ่ายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และค่าอินเทอร์เน็ตให้เด็กพิการที่เรียนออนไลน์ที่บ้าน สถาบันการศึกษาออกแบบหลักสูตรการเรียนออนไลน์แบบบูรณาการให้เด็กพิการทุกกลุ่มสามารถเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ได้ และรัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้พิการได้เรียนฟรี

4. ด้านการใช้ชีวิตประจำวันในสังคม รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายช่วยเหลือคนพิการให้ครอบคลุมได้มากที่สุด โดยมีงบประมาณสนับสนุนกระจายให้เครือข่ายคนพิการทั่วประเทศ ได้ประสานงานช่วยเหลือคนพิการผ่านโครงการต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “ความท้าทายและการจัดการภาวะวิกฤตแบบบูรณาการสำหรับคนพิการในสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 19” ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ในปีงบประมาณ 2564 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ทุกภาคส่วนทั้ง

ผู้ให้ข้อมูล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่ยินดีและสละเวลาให้ข้อมูล รวมทั้งให้การต้อนรับคณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี

References

- Annaswamy, T. M., Verduzco-Gutierrez, M., & Frieden, L. (2020). Telemedicine barriers and challenges for persons with disabilities: COVID-19 and beyond. *Disability and Health Journal*, 13(4): 100973.
- Banks, L. M., Davey, C., Shakespeare, T., & Kuper, H. (2021). Disability-inclusive responses to COVID-19: Lessons learnt from research on social protection in low- and middle-income countries. *World Development*, 137: 105178.
- Chaiwat, Thane, Mai-Ngam, Nichapat, Dumchuen, Nartsupon, Amesbutr, Jaruwat, Thana, Pagornsit, & Chaisrilak, Chanalak. (2020). **Behavioral Economics on Life Journey and Collective Action of Thai Household Under COVID-19 Situation (เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมว่าด้วยเส้นทางชีวิตและกิจกรรมร่วมของครัวเรือนไทยภายใต้สถานการณ์ COVID-19)**. [Online]. Retrieved September 28, 2020 from <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/5233>
- Cheausuwantavee, Tavee, & Chansomdee, Ratirot. (2020). **RSQD POLL: COVID-19 Situation Affected Persons with Disabilities Living (ผลกระทบสถานการณ์ไวรัสโคโรนา (COVID 19) ต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ)**. [Online]. Retrieved November 14, 2020 from <https://forms.gle/ETYDAyM8mAdfjeeD6>
- Crescentini, C., Feruglio, S., Matiz, A., Paschetto, A., Vidal, E., Cogo, P., & Fabbro, F. (2020). Stuck outside and inside: An exploratory study on the effects of the COVID-19 outbreak on Italian parents and children's internalizing symptoms. *Frontiers in Psychology*, 11: 586074.
- Dhiman, S., Sahu, P. K., Reed, W. R., Ganesh, G. S., Goyal, R. K., & Jain, S. (2020). Impact of COVID-19 outbreak on mental health and perceived strain among caregivers tending children with special needs. *Research in Developmental Disabilities*, 107: 103790.
- Embregts, P. J. C. M., Tournier, T., & Frielink, N. (2021). Experiences and needs of direct support staff working with people with intellectual disabilities during the COVID-19 pandemic: A thematic analysis. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 34(2): 480-490.
- Emerson, E., Fortune, N., Llewellyn, G., & Stancliffe, R. (2021). Loneliness, social support, social isolation and wellbeing among working age adults with and without disability: Cross-sectional study. *Disability and Health Journal*, 14(1): 100965.
- Fernández-Díaz, E., Iglesias-Sánchez, P. P., & Jambrino-Maldonado, C. (2020). Exploring WHO communication during the COVID 19 pandemic through the WHO website based on W3C guidelines: Accessible for All? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16): 5663.
- Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (2022). **Thai People's Health 2022: Thai Families in COVID-19 Crisis (สุขภาพคนไทย 2565: ครอบครัวไทยในวิกฤตโควิด-19)**. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. [Online]. Retrieved May 6, 2022 from https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/05/569-ThaiHealth2022-TH-Final_compressed.pdf
- Jenkins, E. K., McAuliffe, C., Hirani, S., Richardson, C., Thomson, K. C., McGuinness, L., Morris, J., Kousoulis, A., & Gadermann, A. (2021). A portrait of the early and differential mental health impacts of the COVID-19 pandemic in Canada: Findings from the first wave of a nationally representative cross-sectional survey. *Preventive Medicine*, 145: 106333.
- Jesus, T. S., Bhattacharjya, S., Papadimitriou, C., Bogdanova, Y., Bentley, J., Arango-Lasprilla, J. C., Kamalakannan, S., & The Refugee Empowerment Task Force, International Networking

- Group of the American Congress of Rehabilitation Medicine. (2021). Lockdown-related disparities experienced by people with disabilities during the first wave of the COVID-19 pandemic: Scoping review with thematic analysis. **International Journal of Environmental Research and Public Health**, 18(12): 6178.
- Lee, S., & Kim, J. (2020). A country report: Impact of COVID-19 and inequity of health on South Korea's disabled community during a pandemic. **Disability & Society**, 35(9): 1514-1519.
- Loetnithat, Chakorn, & Jitsuchon, Somchai. (2020). **Vulnerability of Vulnerable Groups of People Under COVID-19 (ความเปราะบางของประชาชนกลุ่มเปราะบางภายใต้โควิด-19)**. [Online]. Retrieved September 29, 2020 from <https://tdri.or.th/2020/06/impact-of-covid19-on-vulnerable-groups/>
- Mbazzi, F. B., Nalugya, R., Kawesa, E., Nimusiima, C., King, R., van Hove, G., & Seeley, J. (2022). The impact of COVID-19 measures on children with disabilities and their families in Uganda. **Disability & Society**, 37(7): 1173-1196.
- Naylor, G., Burke, L. A., & Holman J. A. (2020). Covid-19 lockdown affects hearing disability and handicap in diverse ways: A rapid online survey study. **Ear and Hearing**, 41(6): 1442-1449.
- Rani, N., Gupta, M., & Anand, B. (2022). Challenges faced by parents and children with disabilities during COVID-19. **International Journal of Contemporary Pathology**, 8(1): 1-6.
- Srichan, Thanikarn, & Phosing, Phakdee. (2021). Social assistance policies and government assistance measures through the application system for persons affected by Covid19 (นโยบายสวัสดิการและมาตรการช่วยเหลือของรัฐผ่านระบบแอปพลิเคชันต่อผู้ได้รับผลกระทบจาก Covid19). **Journal of Modern Learning Development**, 6(6): 324-337.
- Tagliacozzo, S., Albrecht, F., & Ganapati, N. E. (2021). International perspectives on COVID-19 communication ecologies: Public health agencies' online communication in Italy, Sweden, and the United States. **American Behavioral Scientist**, 65(7): 934-955.
- Thailand Development Research Institute (TDRI). (2020a). **Impact of COVID-19 Towards Employment of People with Disabilities and Policy Development (ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการจ้างงานคนพิการและทางออกเชิงนโยบาย)**. [Online]. Retrieved May 25, 2022 from <https://tdri.or.th/2020/12/covid-66/>
- Thailand Development Research Institute (TDRI). (2020b). **Impact of COVID-19 Toward Vulnerable Families: Families with Children with Disabilities (ผลกระทบของโควิด-19 ต่อครอบครัวเปราะบาง: ครอบครัวที่มีเด็กพิการ)**. [Online]. Retrieved May 25, 2022 from <https://www.unicef.org/thailand/media/6216/file/The%20COVID-19%20Impact%20on%20Vulnerable%20Families:%20Families%20with%20children%20with%20disabilities.pdf>
- Thairath Online. (2021). **The Difference Between Relief Measure of 9 Countries with Thailand, How are They Similar or Different (เทียบมาตรการเยียวยา 9 ประเทศกับไทย เหมือนหรือต่างอย่างไร)**. [Online]. Retrieved June 25, 2022 from <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2147657>
- Thongsri, N., Chootong, C., Tripak, O., Piyawanitsatian, P., & Saengae, R. (2021). Predicting the determinants of online learning adoption during the COVID-19 outbreak: A two-staged hybrid SEM-neural network approach. **Interactive Technology and Smart Education**, 18(3): 362-379.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis** (3rd ed.). NY: Harper and Row.